

Για τις αμβλώσεις: Το γυναικείο σώμα ως πεδίο μάχης

Χάρις Τριανταφυλλίδου

“Πρόκειται για το πρόγραμμα με τον πιο προοδευτικό στόχο που έχω κλιθεί ποτέ να υλοποιήσω. Προστατεύω τους πιο αδύναμους της κοινωνίας: τα αγέννητα παιδιά” δήλωσε ο Alberto Ruiz-Gallardón, υπουργός δικαιοσύνης της Ισπανίας, ερωτηθείς για το νέο νόμο περί αμβλώσεων, βάση του οποίου η διακοπή κύησης στη χώρα του πλέον αποτελεί αδίκημα. Μέχρι πρότινος, όλες οι γυναίκες στην Ισπανία είχαν το δικαίωμα να αποφασίζουν μέχρι και τη 14η εβδομάδα της εγκυμοσύνης, εάν επιθυμούν να κάνουν έκτρωση. Ο νέος νόμος επιτρέπει τις αμβλώσεις μόνο σε περίπτωση που η εγκυμοσύνη είναι αποτέλεσμα βιασμού ή όταν υφίσταται σοβαρός κίνδυνος για την υγεία της μητέρας ή του μωρού. Επιπλέον, καταργείται η δυνατότητα ανηλίκων να κάνουν έκτρωση εν αγνοία των γονέων τους.

Αξίζει να σημειωθεί, πως ο υπουργός που επικαλείται την ανάγκη προστασίας των ασθενέστερων κομματιών της κοινωνίας για να καταργήσει την ίσως σημαντικότερη κατάκτηση του φεμινιστικού κινήματος του εικοστού αιώνα, είναι μέλος της κυβέρνησης Ραχόι, η οποία είναι υπεύθυνη για 46.408 πλειστηριασμούς πρώτης κατοικίας μόνο το 2012, για το ότι πάνω από τρία εκατομμύρια άνθρωποι στην Ισπανία ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας και για το ποσοστό της ανεργίας των νέων, που έχει φτάσει το ποσοστό του 57%. Ο παραλογισμός, η υποκρισία και η θρασύτητα, όμως δεν αποτελούν προνόμιο του Ισπανού υπουργού δικαιοσύνης. Δεν είναι η εξαίρεση αλλά ο κανόνας καθώς πρόκειται για χαρακτηριστικά νεοσυντηρητικών, ακροδεξιών σταυροφόρων του Χριστιανισμού και πανταχού μισογύνηδων μαχητών κατά του δικαιώματος στην άμβλωση σε όλο τον κόσμο.

Μεταξύ τους βρίσκεται και ο “μεταρρυθμιστής” πάπας Φραγκίσκος, ο οποίος ενώ διάβαζε τα χρόνια εκείνα που στη χώρα του, την Αργεντινή, η χούντα των συνταγματαρχών κακοποιούσε και εξαφάνιζε δεκάδες χιλιάδες ανθρώπους, θεώρησε αναγκαίο να καλέσει τους καθολικούς γυναικολόγους να μην κάνουν εκτρώσεις. Ως καρδινάλιος είχε αντιταχθεί στο δικαίωμα στην άμβλωση ακόμα και μετά από βιασμό. Στο ίδιο μήκος κύματος με τις απόψεις του πάπα, κινείται και η δήλωση του Αμερικανού γερουσιαστή Richard Mourdock, ο οποίος το 2012, κατά τη διάρκεια προεκλογικού ντιμπέιτ μεταξύ υποψηφίων του Κόμματος των Ρεπουμπλικανών για την προεδρία των ΗΠΑ είχε δηλώσει: “Πιστεύω πως η ζωή, ακόμα και αυτή που αρχίζει εκείνη την τρομερή στιγμή ενός βιασμού, είναι θέλημα θεού. Πάλευα με τον εαυτό μου, αλλά κατέληξα πως η ζωή είναι δώρο θεού”. Όχι απλά δώρο, αλλά ιδιοκτησία του θεού είναι το έμβρυο που μεγαλώνει στο σώμα μιας γυναίκας, σύμφωνα με την ελληνορθόδοξη εκκλησία, για την οποία η έκτρωση αποτελεί ύβρις κατά του θεού και, αφού θεωρείται πράξη αφαίρεσης ζωής, παραβίαση των δέκα εντολών, δηλαδή βαρύ αμάρτημα.

Μεγάλη ευχαρίστηση προκάλεσε σε χριστιανικές οργανώσεις και η απόρριψη της πρότασης της επιτροπής δικαιωμάτων των γυναικών και ισότητας των φύλων του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου, η οποία περιλάμβανε κατοχύρωση του δικαιώματος στην άμβλωση και την θέσπιση σεξουαλικής αγωγής ως υποχρεωτικό μάθημα σε όλες της χώρες της Ευρώπης. Η έκθεση για την σεξουαλική και αναπαραγωγική υγεία και τα δικαιώματα (sexual and reproductive health and rights), γνωστή και ως έκθεση Estrela, είχε προκαλέσει την αντίδραση διαφόρων χριστιανικών, αυτοπροσδιοριζόμενων ως υπερμάχων του δικαιώματος στη ζωή (pro-life) οργανώσεων, επειδή χαρακτήριζε το δικαίωμα στην άμβλωση και την προστασία των γυναικών από μια μη επιθυμητή μητρότητα, ανθρώπινο δικαίωμα. Το

Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα, η παράταξη στην οποία ανήκει και η Νέα Δημοκρατία, καταψήφισε την έκθεση Estrela, με συνέπεια το νομοθετικό πλαίσιο για τις αμβλώσεις να είναι αποκλειστική υπόθεση των κρατών μελών και στο Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο να μην υπάρχει πλειοψηφία έστω για την θέσπιση του δικαιώματος στην άμβλωση μετά από βιασμό.

Στην Ελλάδα η αλλαγή του νόμου 1609/ 1986, σύμφωνα με τον οποίο η τεχνητή διακοπή κύησης είναι νόμιμη χωρίς προϋποθέσεις μέχρι και τη 12η εβδομάδα της εγκυμοσύνης, δεν βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη. Γνωρίζουμε ωστόσο, πως “οι ακροδεξιές οργανώσεις και οι διάφορες «υπερορθόδοξες» θρησκευτικές κινήσεις έχουν μια κοινή βλέψη, αυτή είναι η υποταγή των γυναικών. Η επιδίωξη τους να δημιουργήσουν έναν κόσμο εύτακτο, ακέραιο και σύμφωνο με το Νόμο θεμελιώνεται στην υποταγή και τη χρησιμοποίηση των γυναικών. Σ' έναν κόσμο που είναι αυτό που πρέπει να είναι, οι γυναίκες προορίζονται, πριν και πάνω απ' όλα, για την αναπαραγωγή σύμφωνα με τους όρους που θέτουν άντρες, για την εξυπηρέτηση ολόκληρης της κοινωνίας σε συνθήκες εξάρτησης, ελέγχου των κινήσεων τους και καταναγκασμού.[1]”

Το παράδειγμα της Ισπανίας, η προεκλογική εκστρατεία δημόσιας διαπόμπευσης οροθετικών γυναικών που ζήσαμε το 2012 και η υιοθέτηση της πολιτικής ατζέντας και ρητορικής της Χρυσής Αυγής από την κυβέρνηση Σαμαρά, αποδεικνύουν πως για τις αστικές πολιτικές δυνάμεις δεν υπάρχουν όρια και κεκτημένα. Ας επισημάνουμε λοιπόν τα βασικά, ας θυμηθούμε τα αυτονόητα.

Συζήτηση επί του συγκεκριμένου: σεξισμός, φτώχεια και μητρότητα

Για προφανείς λόγους δεν θα ασχοληθούμε βαθύτερα με το ερώτημα, κατά πόσο ένα γονιμοποιημένο ωάριο, που εξελίσσεται σε μια βλαστοκύστη και προσκολλάται στο εσωτερικό της μήτρας μιας γυναίκας, είναι δυνατό να είναι ιδιοκτησία κάποιου θεού, τον οποίο - με εξαίρεση του Αντώνη Σαμαρά ίσως - δεν είδε και δεν άκουσε ποτέ κανείς και καμιά. Αντ' αυτού θα προσεγγίσουμε το θέμα, ξεκινώντας από το κοινωνικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο η σύλληψη, η γέννηση και η ανάπτυξη ενός παιδιού λαμβάνει χώρα και το οποίο είναι κάθε άλλο παρά ουδέτερο.

Σε όλες τις εποχές και σε όλους τους πολιτισμούς, γυναίκες έθεταν σε κίνδυνο τη ζωή τους εφαρμόζοντας διάφορες, πολλές φορές βίαιες τεχνικές, για να διακόψουν μια μη επιθυμητή εγκυμοσύνη. Προκειμένου να αποβάλλουν, έπαιρναν φυτικά φάρμακα ακόμα και στρυχνίνη και προσπαθούσαν με βελόνες και άλλα αιχμηρά αντικείμενα να σταματήσουν την ανάπτυξη του εμβρύου μέσα τους. Ωστόσο, οι εποχές όπου γυναίκες στην προσπάθειά τους να τερματίσουν μια μη επιθυμητή εγκυμοσύνη έβρισκαν το θάνατο, δεν ανήκουν στο παρελθόν. Από τις περίπου 220 εκατομμύρια εγκυμοσύνες που καταγράφονται κάθε χρόνο παγκοσμίως, περίπου 30% με 35% δεν είναι σχεδιασμένες. Έτσι, κάθε χρόνο σημειώνονται 21,6 εκατομμύρια “μη ασφαλείς αμβλώσεις” (unsafe abortions), τεχνητές διακοπές κύησης δηλαδή, που εφαρμόζονται από άτομα χωρίς απαραίτητη επαγγελματική κατάρτιση ή/και υπό ελλιπείς υγειονομικές συνθήκες[2]. Η πλειοψηφία των μη ασφαλών αμβλώσεων καταγράφονται σε αναπτυσσόμενες χώρες, στις οποίες το νομοθετικό πλαίσιο τις καθιστά ποινικό αδίκημα. Σύμφωνα με στοιχεία του παγκόσμιου οργανισμού υγείας 47.000 γυναίκες πεθαίνουν κάθε χρόνο λόγω επιπλοκών που σχετίζονται με μια μη ασφαλή έκτρωση.

Πίσω από τους αριθμούς βρίσκεται η πραγματικότητα. Εδώ η εγκυμοσύνη και η μητρότητα δεν είναι απλά βιολογικά φαινόμενα. Δεν είναι στάδια της απόλυτα φυσικής διαδικασίας

αναπαραγωγής του ανθρώπινου είδους, αλλά αποτελούν συνθήκες με σοβαρές κοινωνικές συνέπειες, καθώς το “θαύμα της μητρότητας” δεν λαμβάνει χώρα σε κάποιο ουδέτερο ή φιλικό προς τη μητρότητα και το γυναικείο φύλο έδαφος, αλλά πλαισιώνεται από συγκεκριμένους ταξικούς, σεξιστικούς και ρατσιστικούς φραγμούς.

Στις αναπτυσσόμενες χώρες όπως και στις χώρες του αναπτυγμένου καπιταλισμού οι γυναίκες βιώνουν μια πραγματικότητα, η οποία διαφέρει ριζικά από εκείνη των αντρών: Σύμφωνα με στοιχεία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) η γυναικεία εργασία αντιστοιχεί στα 2/3 της παγκοσμίως παραγόμενης εργασίας, αλλά μόνο στο 1/10 του παγκοσμίου εισοδήματος και μόνο το 1% της ιδιωτικής ιδιοκτησίας ανήκει σε γυναίκες[3]. Μεγάλες εισοδηματικές ανισότητες δεν καταγράφονται μόνο σε αναπτυσσόμενες χώρες και σε μέρη του πλανήτη, όπου οι αξίες του διαφωτισμού δεν έχουν φτάσει ακόμα, όπως υπονοούν οι φιλελεύθερες προσεγγίσεις στο πρόβλημα των διακρίσεων λόγω φύλου. Το υψηλότερο ποσοστό εισοδηματικής διαφοράς στην Ευρώπη μεταξύ αντρών και γυναικών με πλήρη εργασία, κατέγραψε το 2012, σύμφωνα με στοιχεία του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), η Γερμανία. Συγκεκριμένα, το 2012 στη χώρα της καγκελαρίου Άνγκελα Μέρκελ οι γυναίκες είχαν κατά 22% χαμηλότερο εισόδημα από εκείνο των αντρών, ενώ στην έκθεση Global Gender Gap Report του Παγκοσμίου Οικονομικού Φόρουμ, η Γερμανία, η οποία το 2006 κατείχε την 5. θέση στη λίστα των χωρών με τη μεγαλύτερη εισοδηματική ισότητα μεταξύ αντρών και γυναικών, το 2013 βρέθηκε στην 14. θέση[4].

Η πλειοψηφία των παιδιών χωρίς καμία πρόσβαση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση παγκοσμίως είναι γένος θηλυκού. Τα δύο τρίτα των συνολικά 780 εκατομμυρίων αναλφάβητων ανθρώπων στον κόσμο είναι γυναίκες. Πάνω από 536.000 γυναίκες πεθαίνουν κάθε χρόνο κατά τη διάρκεια μιας εγκυμοσύνης από επιπλοκές επειδή δεν έχουν πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Η έλλειψη πρόσβασης σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και ο υποσιτισμός είναι και η αιτία θανάτου έξι εκατομμυρίων παιδιών κάτω των πέντε ετών κάθε χρόνο[5]. Στην Ελλάδα, η περικοπές και εντέλει η εξαφάνιση του δημόσιου συστήματος υγείας, έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση της βρεφικής θνησιμότητας κατά 43%. Επιπλέον, μόνο στο διάστημα μεταξύ του 2008 και του 2010 το ποσοστό των λιποβαρών στη γέννησή τους βρεφών αυξήθηκε κατά 20%[6].

Όπου και να βρίσκεσαι, το να είσαι γυναίκα, σημαίνει συγκεκριμένα πράγματα. Σημαίνει να λαμβάνεις χαμηλότερο μισθό από έναν άντρα που κάνει την ίδια δουλειά, σημαίνει πως εργάζεσαι χωρίς να πληρώνεσαι, σημαίνει πως η φροντίδα των παιδιών και των ηλικιωμένων θεωρείται δική σου αρμοδιότητα και υποχρέωση. Σημαίνει πως ο πατέρας σου, ο αδερφός σου, ο σύντροφος σου, θεωρούν πως μέτρο της δικής τους τιμής, είναι η σεξουαλικότητα σου. Σημαίνει πως όταν πέφτεις θύμα σεξουαλικής παρενόχλησης ή βιασμού ο κόσμος σε ρωτάει αν είχες ντυθεί προκλητικά. Όπου και να βρίσκεσαι, να είσαι γυναίκα σημαίνει πως τα πράγματα θα ήταν πιο εύκολα αν ήσουν άντρας, επειδή να είσαι γυναίκα σημαίνει πως οικογένεια, φυλή, παράδοση, μητρότητα, πατρίδα, τιμή, θρησκεία και ηθική είναι έννοιες, το περιεχόμενο των οποίων έχει διαμορφωθεί από άντρες. Χώρος πραγμάτωσης τους ωστόσο είναι πάντα το δικό σου σώμα, η δική σου ζωή.

Η μητρότητα, σε αντίθεση με όσα ισχυρίζονται κάποιοι, δεν αποτελεί σκοπό ύπαρξης της γυναίκας ή πραγμάτωση του ρόλου που αρμόζει στη βιολογική συγκρότηση του σώματός της, καθώς η αναπαραγωγή του ανθρώπινου είδους, δεν αποτελεί βιολογική διαδικασία. Αντιθέτως, είναι συνθήκη επικαθορισμένη από το σύνολο των αντιθέσεων και διακρίσεων που περιγράψαμε παραπάνω. Η προσέγγιση των εννοιών όπως εγκυμοσύνη και μητρότητα,

αποκομμένες από το κοινωνικό σύνολο, είναι λανθασμένη. Η εγκυμοσύνη και η μητρότητα είναι αδύνατο να συζητηθούν και να κατανοηθούν εκτός κοινωνικού συνόλου, ακριβώς επειδή δεν υπάρχουν και δεν υπήρξαν ποτέ αποκομμένες από αυτόν.

Καθώς το γυναικείο σώμα, είναι ο αποκλειστικός χώρος αναπαραγωγής του ανθρώπινου είδους, η λειτουργία του, πράγματι, είναι αξιοθαύμαστη. Μέσα σε ένα ξέφρενο πάρτι ορμονών που κρατάει εννιά μήνες, μεγαλώνει μέσα μας ένας άνθρωπος, του οποίου η επιβίωση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη δική μας σωματική ακεραιότητα. Το 50% του γονιδιακού κώδικα αυτού του εν δυνάμει ανθρώπου είναι ίδιος με το δικό μας και μέχρι την ώρα που θα βγει από μέσα μας, θα μας συνοδεύει παντού, όπου και να πάμε, ό,τι και να κάνουμε, ό,τι και να σκεφτούμε. Ο εν δυνάμει άνθρωπος θα είναι εκεί, μέσα στο σώμα μας, το οποίο μεταμορφώνει ραγδαία και πολλές φορές επίπονα. Το πλάσμα αυτό, που όταν γεννιέται μοιάζει να είναι πολύ μεγάλο για να έχει βγει από το σώμα ενός άλλου άνθρωπο και πολύ μικρό για να ταιριάζει οπουδήποτε αλλού, ζει επειδή ζεις και σου επιβάλλει τους δικούς του όρους, γιατί δεν μπορεί αλλιώς. Η εγκυμοσύνη δεν είναι τίποτα λιγότερο από την παραχώρηση της υλικής σου ύπαρξης στον εν δυνάμει άνθρωπο, η επιβολή της, από το νόμο, την κοινωνία, τον ερωτικό σύντροφο ή τον βιαστή συνιστά καταπάτηση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.

Επειδή η επιθυμία μιας γυναίκας να προχωρήσει σε τεχνητή διακοπή κύησης δεν αποτελεί άρνηση της “φύσης” της, αλλά, όπως και ο μύθος περί ανιδιοτελούς μητρικής αγάπης και στοργής ως μέτρο θηλυκότητας και αξίας μιας γυναίκας, πηγάζει από την πατριαρχική δομή της κοινωνίας, η αντιδραστική επαναθεμελίωση των έμφυλων σχέσεων εξουσίας μέσω της ποινικοποίησης των αμβλώσεων, δεν πρόκειται να μειώσει τον αριθμό των αμβλώσεων. Μετατρέπει ωστόσο το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση του σώματος ταξικό προνόμιο των γυναικών, που έχουν την οικονομική δυνατότητα να ταξιδέψουν σε κάποια χώρα του εξωτερικού. Σε όλες τις υπόλοιπες οι χριστιανοί προστάτες του θεσμού της οικογένειας και “των πιο αδύναμων της κοινωνίας” προτείνουν να επιλέξουν ανάμεσα σε τη διακινδύνευση της σωματικής τους ακεραιότητας προχωρώντας σε μη ασφαλή έκτρωση ή φέρουν στον κόσμο ένα παιδί, η γέννηση του οποίου δεν αποτελεί επιθυμία των γονιών του αλλά τους έχει επιβληθεί από το νόμο.

Διαβάστε επίσης:

Μπροστά στην αλλαγή του νόμου για τις αμβλώσεις, της Χούστα Μοντέρο

[1]Collete Capitan & Collete Guillaumin: Η κοινωνική κατασκευή των φύλων και η έννοια του πολιτικού. Θέσεις, τεύχος 44, περίοδος Ιούλιος – Σεπτέμβριος 1993.

[2]http://www.who.int/reproductivehealth/topics/unsafe_abortion/magnitude/en/

[3]<http://www.zeit.de/online/2009/10/frauentag-frauenrechte-entwicklungspolitik>

[4]http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2013.pdf

[5]<http://www.unicef.at/infos-medien/aktuelle-studien/zahlen-zur-weltweiten-kindersterblichkeit-2013/>

[6]<http://www.spiegel.de/wirtschaft/soziales/studie-sparkurs-hat-verheerende-folgen-fuer-gesundheit-der-griechen-a-954879.html>